

Banasiewicz, Ewa

Z teki konserwatorskiej w województwie zamojskim

Archeologia Polski Środkowowschodniej 1, 285-287

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA

EWA BANASIEWICZ

Z TEKI KONSERWATORSKIEJ W WOJEWÓDZTWIE ZAMOJSKIM

Poniższy tekst powstał z chęci nawiązania do dobrych, niegdysiejszych obyczajów nie tyle częściej sprawozdawczości, ile przybliżeniu rzeczywistych zasobów archiwalnych, bieżących odkryć i spostrzeżeń konserwatora zabytków archeologicznych, wniosków wynikających z obserwacji terenowych, często konieczności podejmowania określonych przedsięwzięć konserwatorskich, czy badawczych.

W dniu 1 stycznia 1995 roku w archiwum konserwatorskim Państwowej Służby Ochrony Zabytków w Zamościu znajdowało się 8643 kart zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych w systemie numerowanych obszarów AZP. Dokumentacja ta zgromadzona jest w 136 teczkach zanumerowanych zgodnie z metodą badań AZP i w większości wprowadzona do komputera. Badania zostały przeprowadzone na 3/4 powierzchni województwa, materiały znajdują się w magazynie PSOZ w Zamościu (z siedzibą w Kol. Bortatycze 1). Do magazynu nie trafiły materiały z badań prowadzonych w latach 1982-83 przez KA UMCS w okolicach Hrubieszowa (9 obszarów) i Izbicy (4 obszary) a których dokumentacja znajduje się w archiwum PSOZ w Zamościu. Wśród zasobów informacyjnych konserwatora zabytków archeologicznych znajdują się też wyniki badań terenowych na obszarach nr: 90-94, 91-85, 91-83, 86-91, 90-93 wykonanych w latach 1993-95 przez zamojskich archeologów z własnej inicjatywy (wynikającej z etycznego podejścia do swych obowiązków). Badania te przyczyniły się do odkrycia kolejnych 440 stanowisk archeologicznych.

Zgromadzone materiały są niezbędne w codziennej pracy konserwatorskiej, do której należy opiniowanie pod względem archeologicznym wszelkich planów przestrzennych i inwestycyjnych.

W archiwum konserwatora zabytków archeologicznych znajduje się także dokumentacja z badań wykopaliskowych obejmująca 180 teczek i woluminów. Wiele zbadanych stanowisk posiada ją niekompletną, co wynika w dużej mierze z kontrowersji jakie elementy powinna zawierać dokumentacja po badaniach wykopaliskowych - choć wymogi te określone są w zezwoleniu na badania, corocznie wydawanym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Szczególnie dotkliwy jest brak w dokumentacji po badaniach wykopaliskowych, inwentarzy pozyskanych zabytków z ich rysunkiem bądź fotografią. Umożliwia to identyfikację zabytków przy przekazywaniu pozyskanych materiałów do określonej placówki muzealnej przez ich dysponenta -

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zasób dokumentacji, która napłynęła do WKZ po badaniach w 1994 roku pozwolę sobie przedstawić w tabeli 1.

W 1995 roku prowadzono prace badawcze na stanowiskach w: Masłomęczu 15, Niemirówku 7, Hrubieszowie-Podgórzu 5, Tiejtiukowie 6, 7, Łubczu 38, Podlodowie 2, Strzyżowie 26; prace wyprzedzające zadania inwestycyjne na stanowiskach w: Nawozie 30, 31, 32, Kulikowie 11; nadzory w: Zamościu-RUP, Osiedle Słoneczny Stok, w Hrubieszowie przy ul. Prostej, G. Narutowicza oraz przy kościele św. Stanisława. Wykonano także prace ratownicze o charakterze interwencyjnym bądź rozpoznawczym na stanowiskach w: Gródku Nadbużnym stan. 10 nr 163 na obszarze 86-94, Tiejtiukowie stan. 35 nr 66 na obszarze 86-95, Strzyżowie stan. 27, 28 nr 9, 8 na obszarze 85-95, Wólce Łosinieckiej stan. 1 nr 1 na obszarze 95-88.

Zakończono w 1995 r. decyzją postępowanie administracyjne o wpisie do rejestru zabytków województwa osady w Gródku Nadbużnym stan. 1D (6) nr 2 na obszarze 87-94 (poz. rej. 75), cmentarzysk kurhanowych w Matczu stan. 30 nr 93 na obszarze 84-95 (poz. rej. 77), Wólce Łosinieckiej stan. 1 nr 1 na obszarze 95-88 (poz. rej. 76), aktualizowano decyzję z 1961 roku dotyczącą stan. 15 w Kol. Gródek nr 132 na obszarze 94-92.

W trakcie roku napłynęło do konserwatora zabytków archeologicznych nieco informacji o dawnych bądź nowych znaleziskach, m.in.

1) Około roku 1980 p. Łygas mieszkaniec Jatutowa wszedł w posiadanie miecza pochodzącego z okolic Łabuń; obecnie znajduje się on w kolekcji p. Andrzeja Kurantowicza z Krasnobrodu. Miecz (rys. 1: a) pozbawiony jest głowicy ze złamaną głównią długości zachowanej 99 cm, jelec jest długi - 22,9 cm, prosty, w przekroju prostokątny. Na głównej znajduje się sygnatura w kształci krzyża (dług. ramion 0,7 cm, szer. 0,2-0,25 cm) wyłożona kolorowym metalem, jest to marka najprawdopodobniej polskiego ośrodka produkcyjnego (znaleziska tego typu należą do rzadszych). Brak głowicy nastręcza poważne trudności w datowaniu, najprawdopodobniej miecz pochodzi z XIV/XV w., służył raczej do pchnięć w celach ćwiczebnych (?). Zabytek został fachowo zakonserwowany.

2) W lipcu 1995 roku dzięki p. Leszkowi Kapuścińskiemu otrzymałam informację dotyczące nieznanego kurhanu znajdującego się po części w Dobużeckim lesie i na polu ornym należącym do Kol.

Kmiczyn. Właścicielem pola jest pan Edward Smolağ. Obecnie kurhan zanumerowany jako stan. 58 w Kol. Kmiczyn, nr 109 na obszarze AZP 92-93, ma wysokość zachowaną ok. 2 m, średnicę ok. 30 m, część nasypu porośnięta jest grabowym lasem. Jesienią 1988 r. właściciel pola naruszył koparką nasyp od strony południowo-wschodniej i natrafił na komorę grobową. Z głębokości 1,5 m poniżej nasypu w „czarnej ziemi” jamy grobowej (?) odkrył naczynia, które określił jako „dwojaczki”, toporek kamienny (rys. 1: b) oraz kołię z paciorków na miedzianym drucie; zabytki te leżały na powierzchni „konstrukcji przypominającej stół”. Około 0,5 m niżej leżał drugi toporek, dwa naczynia gliniane oraz grot krzemienisty. Naczynia i paciorki uległy zniszczeniu, natomiast inne zabytki trafiły do zbieraczy i obecnie trudno do nich dotrzeć. Jeden z toporków kamiennych przekazano do PSOZ w Zamościu. Po przeciwnej stronie jamy, w nasypie, p. Smolağ natrafił na ludzką kość piszczelową. W części zniszczony obiekt można uważać za

kurhan KCSz, bardzo prawdopodobne wydaje się przypuszczenie, że nie został zniszczony grób centralny. Kurhan jest oddalony ok. 8 km na północ od Garbu Typińskiego, gdzie zarejestrowano wiele obiektów tego typu.

3) W Tarnogórze przy ul. Chmielnej, ok. 20 lat temu nauczyciel p. St. Kleszczyński w wykopie wodociagowym naprzeciw swojej posesji odkrył nieduże gliniane naczynie, które określił jako popielnicę, zawierała bowiem przepalone kości ludzkie. Odkrycie przekazano do Muzeum w Krasnymstawie (sprawdzenie w muzeum nie przyniosło pozytywnego efektu - brak danych).

4) Od pracownika Muzeum w Tomaszowie mgr J. Bagińskiej uzyskałam materiały zabytkowe ze stan. 20 w Tyszowcach (nr 12 na obszarze 91-92), określono go w 1979 r. przez S. Czopka jako ślad osadnictwa. Obecnie materiał ceramiczny występuje na powierzchni 1 ha. Przekazane fragmenty naczyń, w tym placków, datują na młodszą, halsztacką fazę kultury łużyckiej.

Tab. 1. Dokumentacja przekazana do WKZ w Zamościu po badaniach w 1994 roku.

Nr zezwolenia	Stan. Archeologiczne	autor badań	dokumentacja
1	Teniatyska - skarb	Zamek Królewski dr B. Paszkiewicz, mgr J. Garus	brak
2	Masłomęcz stan. 15	KA UMCS dr A. Kokowski	niepełna*
3	Gródek 1D (6)	Muz. w Hrubieszowie mgr J. Niedźwiedź	zgodna z wymogami
4	Nedeżów stan. 19	Muz. w Tomaszowie mgr J. Bagińska	zgodna z wymogami
5	Zamość, Kościół św. Katarzyny	mgr A. Witkowski	niepełna
6	Żdanów stan. 1	Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego mgr E. Prusicka	zgodna z wymogami
7	Strzyżów stan. 10 Husynne stan. 2 Strzyżów stan. 26	KA UMCS dr A. Zakościelna	niepełna*
8	Kol. Husynne stan. 6	Muz. Lubelskie mgr M. Polańska	zgodna z wymogami
9	Tieptiuków stan. 6	Muz. w Hrubieszowie mgr. J. Niedźwiedź	zgodna z wymogami
nadzór	Zamość-RUP	mgr J. Buszewicz	zgodna z wymogami
nadzór	Szczebrzeszyn-Rynek	mgr. J. Niedźwiedź	zgodna z wymogami
nadzór	Korczmin-cerkiew	mgr R. Cendrowski	zgodna z wymogami

*Złożona dokumentacja odpowiada wymoganiom zawartym w zezwoleniach nr 2/94 dla Masłomęcza 15 i 7/94 dla Strzyżowa 26 (od red.).

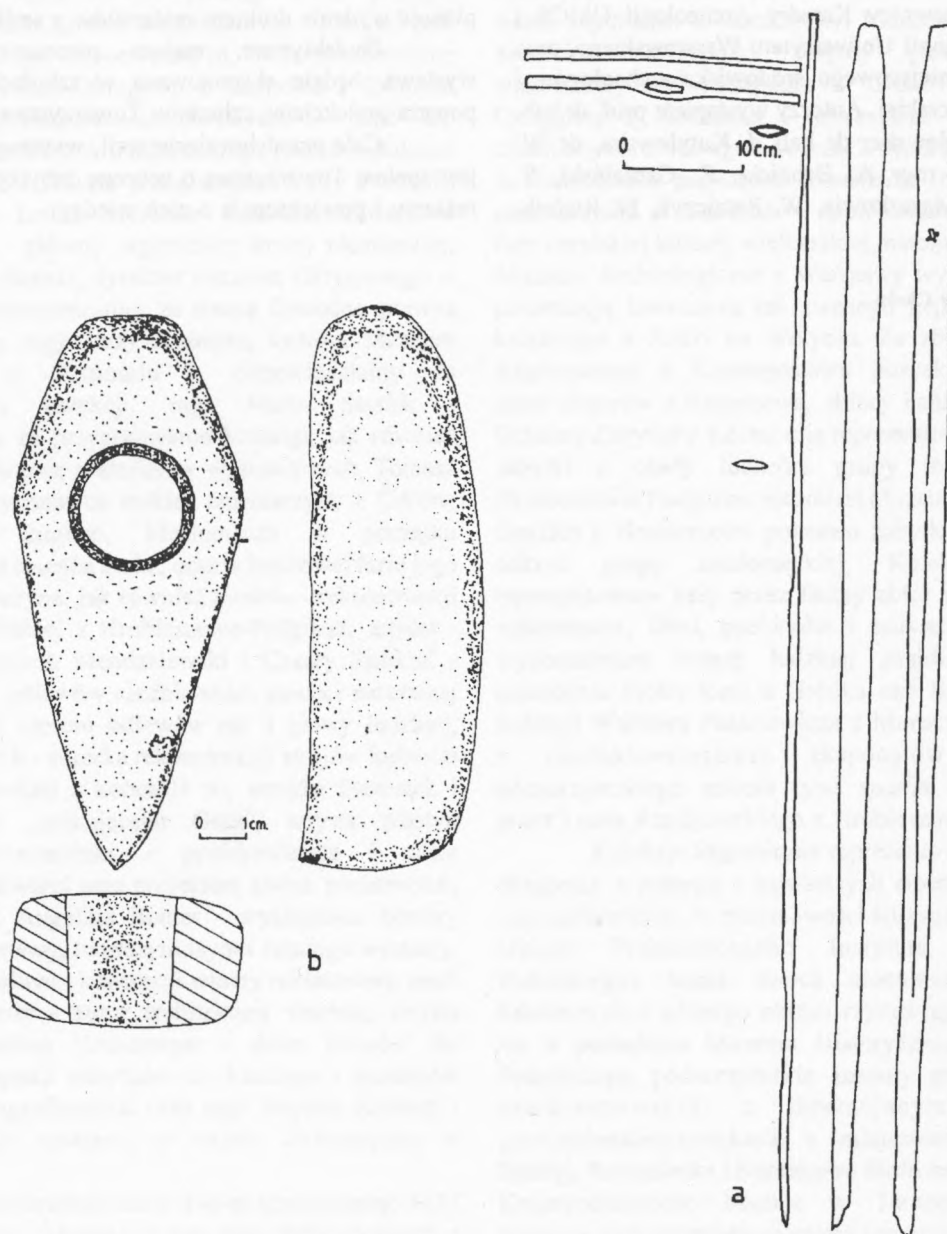
E. BANASIEWICZ

FROM THE PORTFOLIO OF THE CONSERVATION WARDEN OF THE ZAMOŚĆ VOIVODESHIP

The article presents information about the documentation sources collected in the archeological archive of the State Service of the Protection of Monuments [AZP] in Zamość and about the activities of the warden of archeological relics in 1995. The AZP archive contains charts of 8643 registered archeological sites classified according to a system of numbered areas; the documentation is collected in 136 area files. The archive documentation is accompanied by a storehouse of relics materials. The documentation of excavations carried out in the area of the voivodeship is kept in 180 files and volumes. In 1995 in the

Zamość voivodeship excavations (including supervising and salvage works) were carried out in 21 archeological sites. Information was received about accidental finds such as a medieval sword from the vicinity of Łabunie, fragments of pottery from Tyszowce and other places, about the discoveries of burial mounds in Kolonia Kmiczyn, site 58. In view of great needs and modest allowances, a financial-material schedule of the most urgent tasks for the next exploration season is presented with the hope that at least some part of it will be realized.

Państwowa Służba Ochrony Zabytków w Zamościu

Ryc. 1. a - miecz z okolic Łabuń, b - toporek z Kol. Kmiczyn.